

Тема 9. Місце маркетингу в дослідженні ринку

1. Маркетингова діяльність: сутність та функції.
2. Класифікація маркетингових досліджень.
3. Моделі підпорядкованості підрозділу (підрозділів) маркетингових досліджень.
4. Основні принципи організації досліджень ринку та маркетингових підрозділів підприємств.

1 Маркетингова діяльність: сутність та функції

Маркетингова діяльність відіграє велику роль і впливає на підвищення ефективності фірми. Цьому сприяє робота маркетингових служб, що працюють у таких напрямках:

- по-перше, маркетингові служби досліджують різні сторони ринку, з якими стикається підприємство в процесі функціонування;
- по-друге, розробляє і здійснює тактику поведінки фірми на ринку.

Роль маркетингу також полягає в тому, що його інструментарій – єдиний фактор впливу на поведінку споживача задля стимулювання збуту власної продукції підприємства.

Функції маркетингової діяльності наведені на рисунку 1.

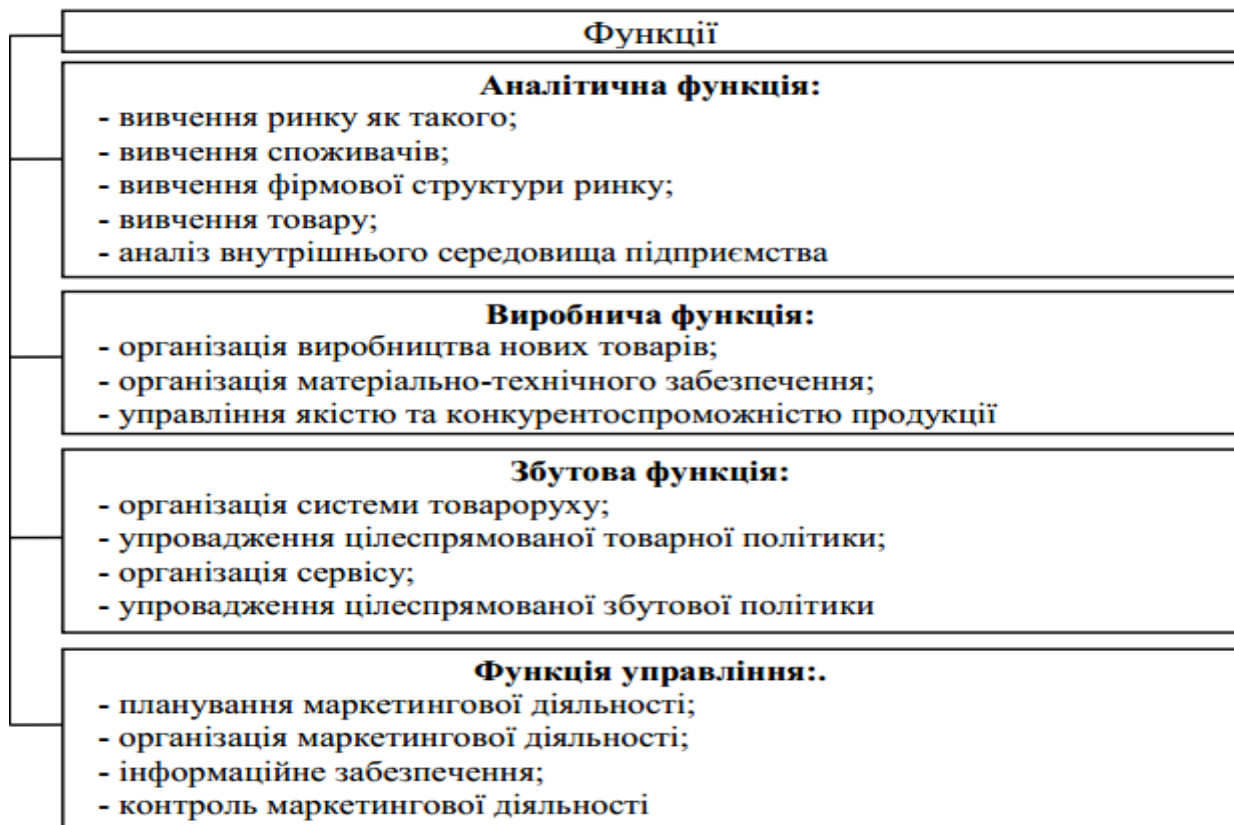

Рис. 1. Функції маркетингової діяльності

2. Класифікація маркетингових досліджень

Маркетингові дослідження (МД) класифікуються наступним чином:

1. Залежно від типу одержаних даних, МД поділяються на якісні та кількісні.
2. Залежно від місця проведення МД поділяються на кабінетні і польові.
3. Залежно від результатів МД поділяються на спеціальні та синдикативні.

Спеціальні дослідження – це дослідження, що проводяться в інтересах окремої фірми, виходячи зі специфіки проблем, які стоять перед нею.

Синдикативні дослідження передбачають проведення досліджень, результати яких можуть зацікавити групу компаній. Вони проводяться маркетинговими фірмами за власні кошти і продаються передплатникам або разовим покупцям. До синдикативних досліджень відносять:

- омнібус;
- панель;
- моніторинг.

Омнібус – це регулярне дослідження, що проводиться маркетинговими фірмами з певною періодичністю (раз на один або два місяці тощо) за єдиною методикою і складається з кількох блоків запитань.

Панель є одним із методів польових досліджень і одним з методів отримання синдикативної інформації.

Моніторинг – це дослідження, що передбачає надання передплатникам уніфікованих оглядів стандартизованих даних.

4. Залежно від періодичності проведення розрізняють разові й панельні МД.

5. Залежно від мети МД розподіляють на пошукові, описові і каузальні.

Пошукові проводяться в тих випадках, коли дослідник не має чітких уявлень щодо можливих причин виникнення маркетингової управлінської проблеми і шляхів її розв'язання.

Описові (дескриптивні) дослідження спрямовані на одержання описово-аналітичної інформації, яка характеризує предмет і об'єкт дослідження. Такий тип дослідження передбачає встановлення зв'язків між тими змінними, які досліджуються, перевірку висунутих гіпотез.

Каузальні дослідження спрямовані на встановлення причинно-наслідкових зв'язків. Як правило, характер зв'язку відомий, його необхідно підтвердити або пояснити.

6. Залежно від ступеня охоплення джерел інформації розрізняють МД суцільні й вибіркові.

7. Залежно від об'єкта дослідження МД розподіляють на демоскопічні й екоскопічні.

Демоскопічні дослідження передбачають вивчення поведінкових аспектів діяльності маркетингового процесу.

Екоскопічні дослідження мають за мету оцінення економічних аспектів збуту.

8. Залежно від організації проведення розрізняють МД, які здійснюються власними силами, спеціалізованими консалтинговими фірмами, та комбіновані.

3 Моделі підпорядкованості підрозділу (підрозділів) маркетингових досліджень

На практиці можуть використовуватися такі моделі підпорядкованості підрозділу (підрозділів) маркетингових досліджень:

Централізована – передбачає підпорядкованість підрозділу маркетингових досліджень керівництву фірми (наприклад віце-президентові з маркетингу). Переваги: ефективна координація і контроль маркетингових досліджень; економія на утриманні й використанні матеріальної бази та персоналу; більша ймовірність залучення кваліфікованих спеціалістів; концентрація ідей і більша ймовірність отримання необхідного бюджету. Недоліки: ізольованість експертів від повсякденної роботи і проблем; недостатня увага приділяється діяльності окремих підрозділів.

Децентралізована організація маркетингових досліджень – передбачає закріплення їх за окремими підрозділами. Підрозділи маркетингових досліджень підпорядковуються керівникам виробничих підрозділів. Переваги: спеціалісти з маркетингу мають можливість слідкувати за процесом реалізації рекомендацій, розроблених у ході дослідження; дає можливість спеціалізації на дослідженні конкретних продуктів, споживачів чи ринків; спонукає керівників підрозділів приділяти більше уваги маркетинговим дослідженням; допомагає подолати можливі суперечності між загальним керівництвом і керівництвом підрозділів. Недоліки: існує ймовірність впливу на результати маркетингових досліджень з боку керівників підрозділів; немає можливості контролю за дотриманням єдиної для підприємства методики та процедури досліджень; можуть виникнути труднощі в підборі кадрів; ці підрозділи менш престижні; зростають витрати; дублюються функції; існує недостатній контроль з боку вищого керівництва.

Змішана (інтегрована) структура організації підрозділів ринкових досліджень має переваги обох моделей. Централізованій відділ розробляє методику і процедуру маркетингових досліджень; акумулює маркетингову інформацію і передає її в інші підрозділи, узагальнює результати роботи інших підрозділів. Основними недоліками цієї структури є: високі витрати; можливість конфліктів під час здійснення контролю за діяльністю підрозділів.

Останніми роками як в Україні, так і за кордоном невеликі компанії, що починають справу, все частіше користуються послугами спеціалізованих компаній, що здійснюють маркетингові дослідження на комерційній основі.

Спеціалізовані дослідницькі організації – це: науководослідні організації; інформаційні фірми (організації); консультативні фірми (вони не лише збирають і надають інформацію, а й аналізують її, видають відповідні звіти); рекламні агентства; агентства з опитувань.

Обираючи послуги спеціалізованих маркетингових дослідницьких організацій, необхідно враховувати, що:

- 1) керівництво організації-замовника повинне мати більш чи менш повний список фірм чи організацій, які здійснюють маркетингові дослідження;
- 2) дослідницька компанія повинна мати позитивні рекомендації і схвальні відгуки від попередніх клієнтів;
- 3) необхідно мати інформацію про кваліфікацію та досвід спеціалістів компанії;
- 4) дослідницька організація повинна мати необхідну матеріально-технічну базу для обробки інформації;
- 5) важливими характеристиками компанії є також творча атмосфера в колективі, дотримання етичних норм підприємницької діяльності;
- 6) вартість послуг повинна відповідати складності маркетингових досліджень.

4. Основні принципи організації досліджень ринку та маркетингових підрозділів підприємств

Під час організації маркетингового дослідження необхідно дотримуватися таких **принципів менеджменту**:

- науковість, тобто дотримання вимог теорії менеджменту;
- мобільність, тобто невідкладне виконання прийнятих рішень, проведення досліджень у строго встановлені терміни;
- гнучкість, тобто здатність у випадках необхідності оперативно змінювати сферу вивчення, розставляти акценти на різних напрямках дослідження відповідно до зміни ринкової ситуації;
- маневреність, тобто вміння адекватно реагувати на невизначеність зовнішнього середовища, адаптуватися до постійної мінливості умов, дії випадкових факторів, знаходити слабкі місця конкурента, визначати пріоритети дослідження і т. п.;
- наполегливість, тобто неухильне проведення в життя намічених планів, отримання необхідної інформації в будь-якому разі;
- демократичність, тобто поєднання дружніх, прихильних відносин між начальниками і підлеглими інформаційно-аналітичного підрозділу служби маркетингу з жорсткою вимогливістю і контролем виконавської дисципліни.

В основу діяльності служб маркетингового дослідження покладено **три принципи менеджменту**:

- розмежування функцій (поділ обов'язків) у межах власної компетенції;
- ініціатива кожного працівника та підрозділу в цілому поряд з відповідальністю за виконання своїх обов'язків;
- володіння засобами виконання своїх функцій (робоче місце, інструментарій, ресурси і т. п.).

Внутрішня організація підрозділів і служб, що займаються проблемами маркетингового дослідження підпорядковується інтересам фірми, залежить від її можливостей і, як правило, не має жорсткої структури. Використовуються три варіанти:

- **матричний,**
- **функціональний;**
- **змішаний.**

Матричний, або дивізіональний, принцип організації маркетингового дослідження полягає у створенні блоків (підрозділів) по одному, або комбінації з трьох ознак:

- географічного, коли кожне з підрозділів здійснює повний маркетинговий цикл в одному з регіонів (географічних зон), а інформаційно-аналітична група забезпечує повну характеристику даного регіону;
- ринкового, коли кожне з підрозділів відповідає за маркетингову діяльність серед певного контингенту споживачів, а інформаційно-аналітична група займається вивченням відповідного ринку;

- товарного, коли число підрозділів маркетингу відповідає числу товарів, продаються фірмою, і в кожній з них виділяється інформаційно-аналітична група, яка збирає і аналізує всі відомості щодо даного товару, включаючи і пропозицію та попит.

Відповідно до функціонального принципу створюється низка підрозділів єдиної служби маркетингу, кожне з яких відповідає за здійснення однієї або декількох функцій маркетингу. Відповідно виділяються підрозділи, що відповідають за збір інформації та за її аналіз.

Часто має місце **комбінація функціонального і матричного принципів**. Наприклад, виділяються підрозділи за товарним принципом, а структура кожного з них будується за функціональним принципом.